

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 9 kwietnia 2024 r.

Pozycja 64

POSTANOWIENIE

z dnia 22 listopada 2023 r.

Sygn. akt Ts 23/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.M. (...) o zbadanie zgodności:

art. 126 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.) „w zakresie, w jakim wskazany przepis uzależnia przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej od przyczyn od strony «niezależnych»”, z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 2 lutego 2022 r. (data nadania), J.M. (...) (dalej: skarżący) – reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu – wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

2. Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

Wyrokiem Sądu Rejonowego w L. z 19 lutego 2021 r. (sygn. akt [...]) skarżący został uznany za winnego popełnienia zarzucanego mu w akcie oskarżenia czynu oraz skazany na karę pozbawienia wolności.

Skarżący nie był obecny na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku, która miała miejsce 19 lutego 2021 r., aczkolwiek został on skutecznie zawiadomiony o jej terminie.

Termin do zaskarżenia wskazanego na wstępie orzeczenia upłynął bezskutecznie. Dopiero 10 maja 2021 r. skarżący złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku. Na wezwanie odnośnie do przyczyn uchybienia terminowi skarżący wskazał, że nie wiedział w ogóle o toczącym się wobec niego postępowaniu karnym i o rozprawie 19 lutego 2021 r., a o wydanym wyroku dowiedział się 27 kwietnia 2021 r. w chwili zatrzymania do odbycia kary pozbawienia wolności.

Postanowieniem z 1 września 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w L. odmówił skarżącemu przywrócenia terminu, wskazawszy że skarżący miał wiedzę o wyznaczonej w jego sprawie na 19 lutego 2021 r. rozprawie, a zatem też o prowadzonym postępowaniu, co

udokumentowane zostało – znajdującym się w aktach postępowania – własnoręcznym potwierdzeniem doręczenia skarżącemu zawiadomienia o terminie rozprawy. Odpis tego orzeczenia został doręczony skarżącemu, przebywającemu w zakładzie karnym, osobiście 6 września 2021 r.

Skarżący 14 września 2021 r. – poprzez złożenie w administracji zakładu karnego – wniósł zażalenie na powyższe postanowienie, które zarządzeniem Kierownika Sekcji Wykonywania Orzeczeń III Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w L. z 21 września 2021 r. (sygn. akt [...]) nie zostało przyjęte z powodu wniesienia go z przekroczeniem ustawowego terminu. Zarządzenie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w L. z 22 grudnia 2021 r. (sygn. akt [...]).

3. Zdaniem skarżącego art. 126 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.; dalej: k.p.k.) „stanowi obrazę przepisów Konstytucji w postaci art. 45 ust. 1 (prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy i prawo do prawidłowego ukształtowania toku postępowania) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, z uwagi na użycie wskazanego określenia zamiast uzależnienie przywrócenia terminu do dokonania czynności procesowej od przyczyn od strony «niezawinionych»” (k. 2).

4. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 15 marca 2022 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 22 marca 2022 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) udokumentowanie daty:

a) doręczenia skarżącemu orzeczenia wskazanego w skardze konstytucyjnej jako ostateczne,

b) doręczenia radcy prawnemu K.W. rozstrzygnięcia Okręgowej Izby Radców Prawnych w L. z 9 grudnia 2021 r. o ustanowieniu go pełnomocnikiem z urzędu dla skarżącego;

2) doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem załączników dołączonych do skargi konstytucyjnej.

We wniesionym do Trybunału 29 marca 2022 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżący wykonał powyższe zarządzenie.

5. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 19 stycznia 2023 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 26 stycznia 2023 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) wyjaśnienie – stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) – w jakim zakresie art. 126 § 1 k.p.k. naruszył wywodzone przez skarżącego z art. 45 ust. 1 Konstytucji prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy i prawo do prawidłowego ukształtowania postępowania w sytuacji, gdy:

a) skarżący utrzymuje w skardze konstytucyjnej, że nie wiedział o toczącym się wobec niego postępowaniu przed Sądem Rejonowym w L. w sprawie o sygn. akt [...], a zatem nie mógł w terminie złożyć wniosku o sporządzenie i doręczenie mu pisemnego uzasadnienia wyroku tego Sądu z 19 lutego 2019 r. (zob. s. 2 skargi konstytucyjnej),

b) skarżący osobiście odebrał zawiadomienie o rozprawie wyznaczonej na 19 lutego 2021 r. przed Sądem Rejonowym w L. w sprawie o sygn. akt [...] (zob. k. 123v akt Sądu Rejonowego w L. o sygn. [...]),

c) skarżący uchybił terminowi na złożenie zażalenia na postanowienie, o którym mowa pod lit. b, a które zostało mu doręczone osobiście wraz z pouczeniem o możliwości jego zaskarżenia w ciągu siedmiu dni (zob. k. 124, 129 i 155v akt Sądu Rejonowego w L. o sygn. [...]);

2) po przedstawieniu wyjaśnienia, o którym mowa w punkcie 1, uzasadnienie – stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK – zarzutu niezgodności art. 126 § 1 k.p.k. z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

We wniesionym do Trybunału 2 lutego 2023 r. (data nadania) skarżący podniósł, że art. 126 § 1 k.p.k. „naruszył wywodzone przez Skarżącego z art. 45 ust. 1 Konstytucji prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy i prawo do prawidłowego ukształtowania postępowania, w ten sposób, że Skarżący w dacie wydanie wyroku przebywał na kwarantannie i nie miał możliwości złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem w ustawowym terminie, a zatem było to wynikiem okoliczności od niego niezawinionej. Fakt, że Skarżący wiedział o postępowaniu przed Sądem Rejonowym w L. w sprawie o sygn. akt [...], odebrał osobiście zawiadomienie o rozprawie z dnia 19 lutego 2021 r. oraz uchybił terminowi na złożenie zażalenia na przedmiotowe postanowienie nie ma pod tym kątem znaczenia, albowiem Skarżący nie ponosi winy w uchybieniu terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, gdyż z uwagi na przebywanie na kwarantannie nie miał możliwości złożenia tegoż wniosku w ustawowym terminie” (k. 45).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

Stosownie do art. 61 ust. 4 u.o.t.p.TK Trybunał odmawia nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, jeżeli:

- nie spełnia wymogów określonych w ustawie i usunięcie braków nie jest możliwe (pkt 1);
- braki, o których mowa w art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, nie zostały usunięte w terminie (pkt 2);
- jest ona oczywiście bezzasadna (pkt 3)

2. Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczyniono art. 126 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.; dalej: k.p.k.) „w zakresie, w jakim wskazany przepis uzależnia przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej od przyczyn od strony «niezależnych»”.

Zaskarżony przepis ma następujące brzmienie:

„Jeżeli niedotrzymanie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w zawitym terminie 7 dni od daty ustania przeszkody może zgłosić wniosek o przywrócenie terminu, dopełniając jednocześnie czynności, która miała być w terminie wykonana; to samo stosuje się do osób niebędących stronami”.

3. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna nie może zostać przekazana do rozpoznania merytorycznego.

4. Należy zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny – choć jest sądem prawa – przy ocenie skargi konstytucyjnej (będącej indywidualnym, konkretnym środkiem ochrony praw jednostki) i badaniu jej zasadności nie może pomijać żadnej okoliczności stanu prawnego i faktycznego (por. postanowienia TK z: 22 lutego 2010 r. i 13 grudnia 2010 r., sygn. Ts 103/09, OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 438 i 439 oraz 25 marca 2021 r., sygn. Ts 153/20, OTK ZU B/2021, poz. 181, a także wyrok TK z 16 grudnia 2020 r., sygn. SK 26/16, OTK ZU A/2020,

poz. 69). Trybunał stwierdza przy tym, że – zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem – merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej jest możliwe jedynie po wykazaniu przez skarżącego (działającego w sprawie samodzielnie albo przez pełnomocnika) minimalnej staranności w trosce o zabezpieczenie swoich interesów prawnych. Skarga konstytucyjna – co wymaga szczególnego podkreślenia – nie może być wykorzystywana jako instrument służący korygowaniu zaniedbań popełnionych w postępowaniu poprzedzającym jej wniesienie – ani przez skarżącego, ani przez działającego w jego imieniu profesjonalnego pełnomocnika (zob. m.in. postanowienia TK z: 16 października 2002 r., SK 43/01, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 77; 15 listopada 2013 r. i 4 lutego 2015 r., sygn. Ts 193/12, OTK ZU nr 1/B/2015, poz. 9 i 10; 25 listopada 2013 r., sygn. Ts 240/12, OTK ZU – Suplement nr II/B/2014, poz. 869; 30 lipca 2014 r., sygn. Ts 37/14, OTK ZU nr 4/B/2015, poz. 362 oraz 2 sierpnia 2017 r. i 21 marca 2018 r., sygn. Ts 64/17, OTK ZU B/2018, poz. 69 i 70).

W niniejszej sprawie należy mieć na uwadze, że skarżący – co bezspornie wynika ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału procesowego – miał wiedzę o toczącym się wobec niego postępowaniu karnym przed Sądem Rejonowym w L. o sygn. akt [...] co najmniej od dnia, w którym osobiście pokwitował zawiadomienie o wyznaczeniu na 19 lutego 2021 r. rozprawy. Okoliczność, że skarżący – jak utrzymuje w skardze konstytucyjnej i piśmie procesowym – przebywał na kwarantannie jest irrelevantna; sam fakt izolacji nie stał przecież na przeszkodzie uzyskaniu na zasadach ogólnych, drogą telefoniczną, informacji w biurze obsługi interesantów sądu o stanie toczącej się sprawy, a w konsekwencji – podjęcia kroków prawem przepisanych do uzyskania uzasadnienia pisemnego wydanego wobec skarżącego wyroku w celu złożenia apelacji. Skarżący przy tym w skardze konstytucyjnej twierdził, że nic nie wiedział o wydanym wobec niego wyroku skazującym (k. 2v), podczas gdy w piśmie procesowym do tej wiedzy się przyznał (k. 45), co podaje w wątpliwość zasadność jego zarzutów względem zaskarżonego przepisu. Innymi słowy, to nie art. 126 § 1 k.p.k. *ipso iure ac in abstracto* uniemożliwił uzyskanie przez skarżącego uzasadnienia pisemnego wyroku skazującego, ale wyłącznie niezachowanie należytej staranności przez skarżącego. To na jego ręce skutecznie zostało doręczone zawiadomienie sądu o terminie rozprawy i od tego czasu miał on świadomość, że 19 lutego 2021 r. będzie rozpatrywana jego sprawa przez sąd; 19 lutego 2021 r. skarżący mógł się dowiedzieć, czy w sprawie zapadł wyrok, czy też rozprawa została odroczona. Jak wynika z akt niniejszego postępowania, skarżący zainteresował się stanem swojej sprawy karnej dopiero po zatrzymaniu go do odbycia orzeczonej kary.

Nie można mówić o nadmiernym rygoryzmie regulacji proceduralnych, jeżeli strona jakiegokolwiek postępowania w stopniu elementarnym nie dba o zabezpieczenie swoich interesów. Należy również zwrócić uwagę, że skarżącemu – który ostatecznie zawnioskował o przywrócenie mu terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia pisemnego wyroku – umożliwiono przedłożenie wyjaśnień odnośnie do uchybienia terminowi. Skarżący wówczas twierdził – wbrew dokumentom – że nic nie wiedział o toczącym się postępowaniu karnym (k. 27).

Powyższe okoliczności przemawiają przeciwko nadaniu dalszego biegu analizowanej skardze konstytucyjnej z powodu oczywistej bezzasadności postawionych w niej zarzutów (art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK), będących jedynie próbą sanowania niezadbania przez skarżącego (będącego oskarżonym w sprawie karnej) o swoje interesy procesowe w toku postępowania.

5. Niezależnie od powyższego przeciw rozpoznaniu merytorycznemu skargi przemawia względ na brak związku pomiędzy ostatecznym orzeczeniem wskazanym przez skarżącego a zaskarżonym przepisem.

5.1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, prawo złożenia skargi konstytucyjnej przysługuje każdemu, czyje konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone w wyniku wydania w jego sprawie ostatecznego rozstrzygnięcia, opartego na niezgodnym z Konstytucją przepisie ustawy lub innego aktu normatywnego. Przesłanki dopuszczalności rozpoznania zarzutów przedstawionych w skardze konstytucyjnej zostały doprecyzowane w u.o.t.p.TK. W myśl art. 77 ust. 1 te same ustawy skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w przepisany termin od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Wyczerpanie drogi prawnej jest warunkiem koniecznym z punktu widzenia subsydiarności skargi konstytucyjnej. Tradycyjnie rozumiane jest ono w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jako skorzystanie przez skarżącego z przysługujących zwyczajnych środków odwoławczych. Innymi słowy, skarżący musi w toku instancji wykorzystać dostępne mu zwykle środki prawne, zapobiegające uzyskaniu przez orzeczenie waloru prawomocności. Jak zauważył Trybunał w postanowieniu z 17 grudnia 2009 r., sygn. Ts 68/08 (OTK ZU nr 6/B/2009, poz. 449): „oznacza to, z jednej strony, że skarga konstytucyjna jest niedopuszczalna, jeżeli orzeczenie stało się prawomocne wskutek zaniechania wniesienia zwykłego środka zaskarżenia lub nie został on rozpoznany z przyczyn formalnych leżących po stronie skarżącego; z drugiej zaś – że prawo wniesienia skargi konstytucyjnej powstaje z chwilą doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku lub postanowienia, nawet jeżeli – w danych okolicznościach – możliwe byłoby jego wzruszenie przy pomocy środków nadzwyczajnych: skargi kasacyjnej czy skargi o wznowienie postępowania”. Uprawomocnienie nadaje rozstrzygnięciu walor ostateczności w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Równocześnie jednak utrwalone orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje, że w pojęciu wyczerpania drogi prawnej nie mieszczą się próby wnoszenia przez skarżącego środków prawnych, które w świetle obowiązującego prawa albo mu nie przysługują (zob. np. postanowienia TK z 16 marca 2005 r., sygn. SK 41/03, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 31 oraz 11 października 2006 r. i 5 lutego 2007 r., sygn. Ts 116/06, OTK ZU nr 1/B/2007, poz. 50 i 51), albo są niezwiązane merytorycznie z odnośnym orzeczeniem (zob. np. postanowienie TK z 29 stycznia 2013 r., sygn. SK 36/12, OTK ZU nr 1/A/2013, poz. 15). Próby takie nie mają też wpływu na bieg trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej (zob. np. postanowienie TK z 15 czerwca 2011 r., sygn. Ts 194/09, OTK ZU nr 6/B/2011, poz. 422).

Podsumowując – aby uznać skargę konstytucyjną za dopuszczalną, musi występować ścisła relacja (związek) pomiędzy treścią orzeczenia, zaskarżonym przepisem aktu normatywnego a postawionym zarzutem niezgodności tego przepisu z określoną normą konstytucyjną (zob. np. postanowienie TK z 4 marca 2014 r., sygn. Ts 88/13, OTK ZU nr 2/B/2014, poz. 147).

5.2. Skarżący w niniejszej sprawie zakwestionował regulację prawa procesowego w postaci art. 126 § 1 k.p.k. „w zakresie, w jakim wskazany przepis uzależnia przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej od przyczyn od strony «niezależnych»”. Tymczasem wskazane przez skarżącego postanowienie Sądu Okręgowego w L. z 22 grudnia 2021 r. (sygn. akt [...]) oraz utrzymane w mocy przez to orzeczenie zarządzenie Kierownika Sekcji Wykonywania Orzeczeń III Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w L. z 21 września 2021 r. (sygn. akt [...]) dotyczyły jedynie kwestii uchybienia przez skarżącego terminowi do wniesienia zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w L. z 1 września 2021 r. (sygn. akt [...]) o odmowie przywrócenia terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku tego sądu z 19 lutego 2021 r. (sygn. akt [...]). Podstawą prawną zarządzenia z 21 września 2021 r., utrzymanego w mocy przez postanowienie z 22 grudnia 2021 r., był art. 429 § 1 w związku z art. 460 w związku z art. 93 § 2 w związku z art. 94 § 2 k.p.k., a nie art. 126 § 1 k.p.k.

Z powyższego wynika zatem, że rozstrzygnięciem zapadłym na podstawie zaskarżonego w analizowanej skardze konstytucyjnej art. 126 § 1 k.p.k. było postanowienie z 1 września 2021 r., które stało się prawomocne na skutek niezaskarżenia go przez skarżącego w ustawowym terminie. Natomiast wskazany przepis nie był normatywną podstawą zarządzenia z 21 września 2021 r. oraz postanowienia z 22 grudnia 2021 r., z którym skarżący wiąże naruszenie swoich praw konstytucyjnych. Oznacza to, że analizowana skarga nie spełnia wymogu z art. 77 ust. 1 w związku z art. 53 ust. 2 pkt 2 u.o.t.p.TK

5.3. Przedstawione wyżej argumenty przemawiają przeciwko nadaniu dalszego biegu analizowanej skardze konstytucyjnej na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

W tym stanie rzeczy postanowiono jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.